

Володимир
Живицький
(м. Кіровоград,
Україна)

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглянуті основні підходи науковців до проблеми готовності майбутнього педагога-музиканта до професійної кар'єри.

Ключові слова: професійна готовність, психологічна готовність, професійна кар'єра, категорії готовності.

В статье рассмотрено основные подходы учёных к проблеме готовности будущего педагога-музыканта к профессиональной карьере.

Ключевые слова: профессиональная готовность, психологическая готовность, профессиональная карьера, категории готовности.

The article includes basic scientific approaches to the problem of readiness of a future teacher-musician for a professional career.

Keywords: professional readiness, psychological readiness, career, categories of preparedness.

Постановка проблеми. У час активного розвитку сучасного суспільства, що націлене на духовне оздоровлення і особистісне зростання молодого покоління, формування у них системного мислення, професійної культури, творчої активності, самостійності і високої відповідальності за результати праці, ставляться високі вимоги до професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів та наявності у них зацікавленості у професійному зростанні й перспективному початку кар'єри.

Готовність до професійної кар'єри майбутнього педагога-музиканта містить велику кількість складових, серед яких: фізична, фахова психофізіологічна, практична, науково-методична та інші.

У науковій літературі накопичено багато матеріалів щодо феномену готовності людини до різних видів діяльності: визначено зміст, обґрунтована структура, визначено способи її формування, параметри готовності до діяльності та умови, що впливають на динаміку, тривалість і стійкість її проявів. Проте, саме високий рівень сформованості всіх складових категорії готовності продукує успішність у подальшій професійній кар'єрі майбутнього педагога-музиканта.

Незважаючи на значний інтерес науковців щодо питань готовності майбутнього педагога-музиканта до професійної кар'єри, проблема готовності в контексті підготовки майбутнього педагога-музиканта як у теоретичному, так і в практичному аспекті, залишається малодослідженою, що виявляється, перш за все, у відсутності єдиного трактування зазначеного феномену.

Отже, **метою** даної статті є розкриття змісту категорії готовності майбутнього педагога-музиканта до професійної кар'єри.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі накопичено великий обсяг матеріалів щодо дослідження феномену готовності особистості до різних видів діяльності: визначено зміст поняття, обґрунтована структура, способи її формування, параметри готовності до діяльності та умови, що впливають на динаміку, тривалість і стійкість її проявів.

Ретроспектива дослідження проблеми готовності представлена А.Ліненко у вигляді трьох етапів:

1 етап – середина XIX і початок XX ст. – готовність досліджують у зв'язку з проникненням у природу психічних процесів людини; розуміння готовності як настанови;

2 етап – готовність визначають як певний феномен стійкості людини до зовнішнього і внутрішнього впливів, що зумовлено інтенсивним дослідженням нейрофізіологічних механізмів, регуляції і саморегуляції поведінки людини;

3 етап – пов'язаний з дослідженнями в галузі теорії діяльності. Готовність досліджують у зв'язку з емоційно-вольовим й інтелектуальним потенціалом особистості стосовно конкретного виду діяльності і характеризують як якісний показник саморегуляції фахівця на різних рівнях перебігу процесів — фізіологічному, психологічному, соціальному, якими визначається його поведінка [5].

Проблема готовності особистості до професійної діяльності в психолого-педагогічній науці знайшла відображення у вирішенні широкого кола теоретичних та прикладних питань, спрямованих переважно на дослідження професійного становлення, розвитку та самовдосконалення особистості (Л.Анциферова, О.Бодальов, А.Деркач, Е.Зеєр, Н.Кузьміна, А.Маркова, Л.Мітіна, В.Семиченко, В.Сластьонін та ін.). Дослідженню феномену готовності особистості до педагогічної діяльності присвячено праці В.Адольф, О.Дубасенюк, І.Зязюн, С.Іванова, Н.Кузьміна, Н.Кухарева, С.Сисоєва, О.Щербаков та ін.

Відомі підходи, у яких готовність розглядається як цілісне утворення (П.Атутов, А.Вайсбург, Ю.Васильєв, А.Кочетов), установка (Д.Узнадзе, Ш.Надірашвілі, А.Прангішвілі), стан (М.Дьяченко, Є.Ільїн, М.Левітов, Д.Мехіладзе, І.Назімов, Л.Нерсесян, В.Пушкін, В.Ядов), якість особистості (Є.Павлютенков, К.Платонов, В.Серіков, Е.Федорчук, В.Шадріков), комплекс здібностей (Б.Ананьєв, С.Рубінштейн), синтез певних особистісних якостей (С.Дибін, В.Крутецька, В.Шаринський), системне особистісне утворення (С.Васильєва, А.Веденов). Результати аналізу наукових праць з проблеми дослідження, зокрема О.Безпалько, Ю.Галагузової, Н.Гарашкіної, І.Зверєвої, А.Капської, І.Ковчиної, М.Малькової, Ю.Мацкевич, Л.Міщик, Р.Овчарової, В.Поліщук, Л.Пундик, С.Харченка та багатьох інших, свідчать

про те, що до цього часу єдиного розуміння поняття "готовність" у науковій літературі не існує. Цей факт пояснюється, насамперед, різними підходами щодо вирішення цієї проблеми та характером діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У психологічно-педагогічній літературі серед різних підходів до визначення поняття "готовність" можна виділити два підходи: розуміння готовності як певного психологічного стану та готовності, як певної особистісної якості чи системи якостей людини.

Представником першого підходу є П.Горностай, який розглядає психологічну готовність особистості, як цілеспрямоване вираження особистості, що включає систему професійних знань, навичок, вмінь, потреб, мотивів, психологічних якостей, що дозволяють успішно включитися в професійну діяльність і здійснювати її оптимальним для даної діяльності й даної особистості чином. М.Дяченко та Л.Кандибович визначають готовність, як "настрой" особистості, настанову на певну дію. Готовність, на думку авторів, це пристосування можливостей особистості для успішних дій в даний момент, внутрішня налаштованість на певну поведінку при виконанні навчальних і професійних завдань, установка на активні і доцільні дії [2]. Таку готовність вчені називають тимчасовою. Тривала готовність розглядається ними, як система професійно важливих якостей особистості: її досвід, знання, вміння, що необхідні для успішної професійної діяльності [1].

Представники другого підходу, зокрема С.Рубінштейн, розглядає готовність, як якість особистості, що зумовлює його суспільно значиму поведінку й, наряду з системою мотивів та завдань, включає здатність людини виконувати ту чи іншу корисну діяльність [7].

Основними складовими показниками готовності особистості до професійно-педагогічної діяльності, за концепцією В.Адольфа [1], є такі: розуміння соціальної ролі та функції педагога у сучасному суспільстві; наявність суспільно значущих мотивів вибору професії викладача та педагогічного ідеалу; глибина оволодіння поняттями професійної честі, професійного

обов'язку, почуття належності до вчительства та гордості за свою професію; прагнення до високого професійного рівня оволодіння: психолого-педагогічними знаннями, спеціальними знаннями, професійними вміннями та навичками, ступінь реального володіння ними на різних ступенях навчання та відповідність професіограмі; наявність потреби у педагогічному спілкуванні, рівень культури спілкування; ступінь оволодіння активними формами та видами виховної діяльності та практичної участі у неї; наявність та динаміка особистісних професійно значущих якостей: вимогливості, педагогічної гідності, компетентності, професійної відповідальності; ступінь виразності та рівень практичного оволодіння системоутворювальною функцією педагогічної праці – організаторською; наявність та динаміка потреби у постійному самовдосконаленні, самоосвіті та самовихованні [1].

Готовність розглядається науковцями (Г.Балл, Г.Костюк, Є.Мілерян, В.Моляко, П.Перепелиця, М.Смульсон) в безпосередньому зв'язку з формуванням, розвитком і вдосконаленням психічних процесів, станів, якостей особистості, необхідних для успішної діяльності. Можна також зазначити, що готовність, як передумова будь-якої діяльності, є водночас і її результатом.

Л.Кондрашова вважає, що готовність до педагогічної діяльності є складним особистісним утворенням, яке зумовлює бажання займатися педагогічною роботою, а також важливим показником становлення випускника педагогічного вишу. Готовність виступає в єдності двох напрямів – морального та психологічного, а до якостей особистості майбутнього фахівця слід відносити «моральні переконання, педагогічні здібності, професійну пам'ять та мислення, інтереси, працездатність, педагогічну спрямованість, психічну витривалість, емоційність, моральний потенціал особистості, тобто її ставлення до проявів, подій з огляду на моральні суспільні норми та вимоги щодо вихованості майбутнього вчителя» [3].

К.Дурай-Новакова пропонує розглядати професійну готовність до педагогічної діяльності як цілісне вираження всіх підструктур особистості,

зорієнтованих на повне й успішне виконання різноманітних функцій учителя.

Професійна готовність до педагогічної діяльності таким чином постає як складне структурне утворення, центральним ядром якого є позитивні установки, мотиви й освоєні цінності вчительської професії. У цю структуру входять також професійно важливі риси характеру, педагогічні здібності, сукупність професійно-педагогічних знань, навичок, умінь, певний досвід їхнього застосування на практиці. Професійна готовність знаходиться в єдності зі спрямованістю на професійну діяльність і стійкими установками на працю” [4: 25].

У свою чергу В.Моляко виділяє три рівні готовності до професійної діяльності: рівень непрофесійної, передпрофесійної і професійної підготовки. Рівень професійної підготовки поділяється на власне професійний (виконання діяльності з фаховою підготовкою) і професійної майстерності (у випадку подальшого накопичення суб’єктом досвіду роботи, що виконується з високою якістю) [6: 18]. Науковець у своїх працях надає класифікацію рівнів готовності: високий – самостійність у постановці і розв’язанні нових задач, адекватність оцінки і самооцінки професійно важливих якостей, здатність до ефективного вирішення задач в умовах дефіциту часу і т.д.; середній – середній рівень вияву наведених якостей; низький – невміння самостійно ставити і розв’язувати трудні задачі, неадекватна оцінка і самооцінка професійно важливих особливостей тощо.

Висновок. Таким чином, досліджуючи проблему готовності майбутнього педагога-музиканта до професійної кар’єри, у першому наближенні можна говорити про наявність в структурі його особистості професійно значущих властивостей і якостей, сформованість професійних компетенцій та професійних дій, розуміння соціокультурних відносин і потреб сьогодення, його соціальну та особистісну зрілість, становлення і розвиток яких має відбуватись ще на етапі професійної підготовки в мистецькому освітньому просторі. Дослідження можливостей мистецького освітнього простору щодо

формування готовності майбутнього педагога-музиканта до професійної кар'єри стане наступним етапом нашого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адольф В.А.
Формирование профессиональной компетентности будущего учителя / В.А. Адольф // Педагогика. – 1998. – № 1. – С. 72–75.
2. Дьяченко М.И.
Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск: БГУ, 1976. – 175 с.
3. Кондрашова Л.В.
Морально-психологічна готовність студента до вчительської діяльності. – К.: Вища школа, 1987. – 56 с.
4. Кузьмина Н.В.
Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В. Кузьмина. – М.: Высшая школа, 1990. – 162 с.
5. Линенко А.Ф.
Теория и практика формирования готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности: Диссертация д-ра пед. наук:13.00.04. – К., 1996. – 412 с.
6. Моляко В.О.
Психологічна готовність до творчої праці / В.О.Моляко. – К.: Знання, 1989. – 48 с.
7. Рубинштейн, С.Л.
Основы педагогической психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб, 1999. – 720 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Живицький Володимир Григорович – аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, КДПУ імені Володимира Винниченка.